

כ"ט אייר תשע"ה

18 מאי 2015

התוכנית האופרטיבית לבלימת הצפת המקצוע

* עו"ד רם א. גמליאל

על הצפת המקצוע אין חולקים. בכל שנה מוסמכים כ-3,000 עורכי-דין והמספר עולה משנה לשנה. בקצב הנוכחי, בעוד כ-8 שנים "נחגוג" את עוה"ד בעל מספר הרישיון 99,999 ויחד איתו את עוה"ד ה-100,000. רבים מאשימים את תופעת המכללות (שלא בצדק כפי שיפורט להלן) ונהגו תוכניות רבות לאורך השנים (שלא יושמו) להאטת הצפת המקצוע. למרבה הצער, כל התוכניות שהוצעו עד היום עוסקות בנקודת הזמן ש"אחרי שהסוסים ברחו מהאורווה", קרי: במשך תקופת ההתמחות ובחינות הלשכה. אין ספק כי התוכנית האחרונה, המכונה "דו"ח גרסטל", הינה המקיפה ביותר אך עדיין היא לא בולמת את הצפת המקצוע אלא מתמודדת עם "היום שאחרי" בלבד.

איתור הבעיה כפי שאני רואה אותה כיום:

לימודי המשפטים בישראל, כמעין "הולדה בעוולה" הוארכו ל-3.5 שנים. איש אינו יודע כיום למה ומדוע ובטוח שהסיבות שעמדו ביסוד ההחלטה דאז אינן רלוונטיות יותר כיום. אם מתבוננים על העולם הרי שמשך הזמן והדרישות האקדמיות בישראל ללימודי משפטים הינם המקלים ביותר. אחוז הנשירה מהתואר כמעט ואינו קיים ולמעשה רובם המוחלט של אלו שהצליחו להתקבל ללימודי משפטים באיזה מבתי-הספר למשפטים בישראל יהיו בסופו של יום עורכי-דין (שהרי גם הגבלה על מספר הפעמים שניתן לגשת לבחינות הלשכה לא קיים). הקלות בקבלה ללימודי משפטים (בפקולטה זו אחרת), מספר המסיימים העצום כל שנה והיעדר סטנדרטיזציה של לימודי המשפטים הם הגורמים, לדעתי, להצפת המקצוע.

אציין כי אני רואה במכללות כ"אשמות" במצב או נחותות מהאוניברסיטאות. כמי שלמד גם כאן וגם כאן (את התואר הראשון במכללה למנהל והתואר השני באוניברסיטה העברית), כמי ששימש כמתרגל גם באוניברסיטאות וגם במכללות וכמי שפוגש עורכי-דין במקצוע יוצאי אוניברסיטאות ומכללות כאחד, אני יכול לציין כי נראה שהחלוקה הפנימית הינה בזה בכל בתי-הספר למשפטים:

שכבה נכבדה של מצוינים וראויים בעלי הבנה וכושר משפטי "מולד", שכבה בינונית ושכבה נוספת שנראה כי מטבע הדברים מתאימה פחות למקצוע.

לימודי משפטים כיתרון גם לא כמקצוע:

כבר למעלה מעשור שאנו רואים שילובים שונים שלא היו קיימים כמעט בעבר בישראל. לימודי משפטים ומנהל-עסקים, משפטים וכלכלה, משפטים ותקשורת ועוד ועוד. ללימודי משפטים לתואר ראשון כשלעצמם יתרון בולט למחפש לימודים אקדמיים ולא דווקא למחפש להיות עורך-דין במקצועו.

לימודי המשפטים מעניקים הבנה וידע בתחומי העסקים והחיים השונים ויתרון לעוסקים במקצועות אחרים. למען האמת אם הייתי מתלבט מה ללמוד ומבקש ללמוד "BA כללי" – סביר והייתי בוחר בלימודי משפטים שהינם מרתקים כשלעצמם. במצב דהיום, בו תואר ראשון במשפטים סולל את הדרך לשנת התמחות ובחינות לשכה, אין להתפלא שזה המסלול הטבעי לרוב המוחלט מבין מסיימי התואר הראשון במשפטים (משל "אם הגעתי כבר עד לכאן אמשיך עוד קצת ואשאר עם הרישיון ביד").

רבים מהמוסמכים בבחינות הלשכה לא מוצאים את מקומם בשוק העבודה, אם בשל הצפתו ואם בשם אי-התאמתם האישית למקצוע התובעני.

בנקודה זו הייתי מבקש להתחיל את הפתרון המוצע על-ידי:

❖ לימודי התואר הראשון במשפטים יקוצרו ל-3 שנים (או 6 סמסטרים) כמו במרבית התארים הראשונים האחרים ויעניקו לבוגר "תואר ראשון במשפטים".

❖ בכל שנה תיערך בחינה אחידה, שתכתב על-ידי מועצה שתורכב מנציגי דיקני בתי-הספר למשפטים (או מי מטעמם שהינו בעל תואר "ד"ר במשפטים" לפחות), 4 נציגים מטעם לשכת עורכי-הדין ונציג המל"ג.

❖ הבחינה תהיה במתכונת מבחן מתא"ם (ללימודי תואר שני בפסיכולוגיה), קרי:

❖ הבחינה תהיה אחידה ותיערך פעם בשנה;

❖ הבחינה תורכב מפרק של תיאוריות משפט (30%) ופרק בכל אחד מענפי המשפט (אזרחי, פלילי, מסחרי, מיסים, מקרקעין, משפחה וכד') – 70%.

❖ הציונים בבחינה יהיו יחסיים ביחס לשאר הנבחנים באותה הבחינה.

- ❖ כיום קיימים 3 מסלולים עיקריים ללימודי תואר שני במשפטים:
 - ❖ מסלול מחקרי;
 - ❖ מסלול עיוני;
 - ❖ מסלול אקסקיוטיבי;
 - ❖ תואר שני ללא משפטים (שאינו רלוונטי לענייננו).

- ❖ הצעתי הינה להקים מסלול נוסף (שיוכל להשתלב עם המסלול המחקרי ו/או העיוני) שייערך שנה אחת (2 סמסטרים) והוא בלבד, יקנה את הזכות להתחיל בהתמחות ולגשת, בסופה, לבחינות הלשכה (להלן: "תואר שני מקצועי").
- ❖ תוכנית הלימודים בתואר השני המקצועי תקבע בוועדה משותפת של נציגי לשכת עורכי-הדין, נציגי מוסדות הלימוד והמל"ג ותשים דגש על לימודים פרקטיים של המקצוע (בדגש על אתיקה מקצועית, פרקטיקה מעשית ועוד).

- ❖ ייקבע רף קבלה לתואר המקצועי שיחייב עמידה בבחינה ברף של 20% הגבוהים בכל מחזור בחינה (כאשר, כמובן, שניתן לדון באחוז המדוייק בשלב היישום ואף לשנותו ככל שישתנו הנסיבות).

- ❖ באופן זה, ומיידית, יצומצם מספר בעלי הזכות לקבלת רישיון עו"ד מכ-3,000 לכ-600 בלבד בשנה.

- ❖ לא זו אף זו הרי שרף הכניסה למקצוע יהיה רף של הצטיינות (מה שגם יתרום להגברת רמת המקצוע).

- ❖ "על" פתרון זה יש חובה לאמץ את מסקנות דו"ח גרסטל אשר ייצקו תוכן להתמחות וייעלו את בחינות הלשכה.

טענות הנגד ויישום:

עיקר טענות הנגד שהועלו נגד ההצעה (יש צורך בתיקון החוק וכן בהסכמת המל"ג ומשרד החינוך כמו גם הקמת הצוותים הנדרשים).

עלו טענות לעניין פגיעה בהסתמכות של הסטודנטים למשפטים.

ולסיום עלו טענות שמהלך זה "לא יעבור בג"צ".

התייחסותי הינה פשוטה ותכליתית:

- ❖ אין בהצעה זו לפגוע בחופש העיסוק או בהסתמכות של הסטודנטים למשפטים העתידיים שכן המגבלה הינה מגבלה של הצטיינות ולכל סטודנט תהיה פתוחה הדרך לקום ולהצטיין.
- ❖ מקצוע עריכת הדין רשאי, וחייב, לסנן את המבקשים לבוא בשערי המקצוע לפי מדדים אובקייטיביים של מצוינות.
- ❖ אומנם עלולה להיות פגיעה בסטודנטים שכבר התחילו ללמוד משפטים והפשרה שאני מציע הינה שההצעה תחול החל ממחזור הלימודים הבא.

- ❖ לאור האמור לעיל איני סבור שבג"צ ימנע יישום התוכנית שכן אין בה כל פגיעה שאינה מידתית או שוויונית וקיים אינטרס ציבורי של ממש בכניסתם של עורכי-הדין המתאימים למקצוע בלבד.
- ❖ כך ולשם משל לא התערב בג"צ בהחלטה בדבר מבחני המתא"ם שנכנסו לתוקפם בשנת 2000.

- ❖ לעניין המנהלות (גיוס תמיכת המחוקק, מוסדות הלשכה ודיקני בתי-הספר למשפטים): האינטרס הינו אינטרס מובהק של ציבור עורכי-הדין בישראל ומשכך אני קורא ללשכת עורכי-הדין לעסוק בנושא חשוב ויסודי זה ולקדמו בכל כוחה ובכל הגזרות במהירות האפשרית.

לסיכום:

- לשכת עורכי-הדין בישראל לא עשתה, למעשה, דבר לבלימת הצפת המקצוע בעשור האחרון ומלבד גבב מילים לא הונחה עד היום תוכנית אופרטיבית מעשית שיש בה בלימת הצפת המקצוע. אימוץ תוכנית דלעיל ישרת את ציבור עורכי-הדין בשלושה מישורים מקבילים:
- ❖ בלימת הצפת המקצוע באופן ברור ומובהק;
 - ❖ הגברת רמתם המקצועית של הנכנסים בשערי המקצוע;
 - ❖ שליחת מסר לציבור הרחב כי רק המצוינים ביותר יוכלו להגיש מועמדותם להתמחות ולעמוד לבחינות הלשכה ושיפור מעמד מקצוע עריכת-הדין.

התוכנית אפשרית - משפטית ומעשית, ישימה וזה רק עניין של רתימת כל כוחה של לשכת עורכי-הדין למטרה נכונה, ראויה ומתחייבת זו.